

الآراء المختلفة الأصولية

« ۱ »

بررسی نظریه‌های درس خارج علم اصول
با محوریت کفایة الأصول و تبیین آراء اصولی
حضرت امام خمینی (قدس سره)

محمّد علی فرزی فراسانی

سرشناسه	فرزی خراسانی، محمدعلی، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	الآراء المختلفة الأصولية «۱»: درس نامه سطح اعلاي علم اصول (خارج اصول) به گونه نظريه پردازانه و پرسش و پاسخ / تدوين محمدعلی فرزی خراسانی، همکاري علیرضا لطیفیان.
مشخصات نشر	قم: انتشارات معصومین، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهري	۲۶۲ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۷۰۰-۳۲-۸ ریال ۱۲۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
موضوع	اصول فقه شیعه
شناسه افزوده	لطیفیان، علیرضا
رده بندی کنگره	۱۲۹۴ ف۱۳۸ف/۱۵۹/۸BP
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۱۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۶۰۱۳۷

نام کتاب:	الآراء المختلفة الأصولية ۱
تقریر و تدوین:	محمد علی فرزی خراسانی
ناشر:	معصومین
ویراستار و ناظر فنی چاپ:	حسن خرسندی
صفحه‌آرایی:	سیدات کامپیوتری احسان
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
تاریخ چاپ (نشر):	اول - ۹۴
چاپ:	کتبه
قیمت:	۱۲۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸۶۰۰۶۷۰۰۳۲۸

حق چاپ محفوظ است

مراکز پخش:

قم: خیابان ارم، جنب کوچه ۱۱، زیرزمین داروخانه نصر، انتشارات معصومین

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۸۱۸، همراه: ۰۹۱۳۴۵۲۴۸۸۲

Nashr.masomin14@gmail.com

تهران: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، پاساژ مهستان، طبقه بالا، انتشارات صلاة تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۳۸۲۵

فهرست

۱۱	ویژگی‌های کتاب حاضر
۱۵	درس اول: موضوع کل علوم
۲۰	درس دوم: ادامه بحث در مورد موضوع علم
۲۴	درس سوم: ادامه بحث در بارهی موضوع علم
۲۹	درس چهارم: ادامه بحث در مورد موضوع علم اصول
۳۱	درس پنجم: تمایز علوم
۳۵	درس ششم: ثمره بحث سابق
۳۸	درس هفتم: تعریف علم اصول
۴۱	درس هشتم: تمایز قواعد اصولی
۴۴	درس نهم: وضع
۴۹	درس دهم: نظریه محقق نائینی درباره وضع
۵۱	درس یازدهم: اقسام وضع
۵۴	درس دوازدهم: وضع خاص، موضوع له عام
۵۷	درس سیزدهم: حاصل نظریه امام خمینی ره
۶۱	درس چهاردهم: اقوال مختلف در معنی حرفی و ثمره آن
۶۴	درس پانزدهم: مفاد حرف
۶۷	درس شانزدهم: اقسام جمله‌های خبری و انشائی از حیث وضعی و کاربردی
۷۱	درس هفدهم: آراء مهم درباره حقیقت انشاء و اشاره و مخاطب و غیبت
۷۵	درس هجدهم: معیار صحت استعمال‌های مجازی
۷۸	درس نوزدهم: استعمال لفظ و اراده نوع یا صنف یا مثل و یا خودش

- درس بیستم: آیا اراده دلالت شرط است؟ ۸۰
- درس بیست و یکم: آیا دلالت تابع اراده است؟ ۸۳
- درس بیست و دوم: وضع مرکبات، علائم حقیقت ۸۶
- درس بیست و سوم: مشکل دور در تبادل، حمل و عدم صحت سلب ۹۰
- درس بیست و چهارم: حمل و عدم صحت سلب ۹۳
- درس بیست و پنجم: آراء اعلام درباره اطراد ۹۶
- درس بیست و ششم: نقد آراء اعلام درباره تعارض احوال ۱۰۰
- درس بیست و هفتم: آراء اعلام در مورد حقیقت شرعیه ۱۰۲
- درس بیست و هشتم: آراء اعلام در مورد طرح عنوان صحیح و اعم ۱۰۶
- درس بیست و نهم: تفصیل در شرایط و دخیل بودن شرایط در نزاع ۱۰۹
- درس سی ام: نظریات اعلام درباره دخیل بودن شرایط صحت ۱۱۲
- درس سی و یکم: لزوم تصویر جامع برای صحیح و اعم ۱۱۵
- درس سی و دوم: آراء اعلام درباره ثمرات نزاع صحیحی و اعمی ۱۱۹
- درس سی و سوم: ثمره قابل پذیرش برای صحیح و اعم ۱۲۲
- درس سی و چهارم: نزاع صحیحی و اعمی در تسمیه برای الفاظ و معاملات ۱۲۵
- درس سی و پنجم: استدلال صحیحی ها ۱۲۷
- درس سی و ششم: ادله اعمی ها ۱۳۰
- درس سی و هفتم: نهایی سازی استدلال اعمی ها ۱۳۳
- درس سی و هشتم: نکات پایانی و مهم بحث صحیح و اعم ۱۳۵
- درس سی و نهم: آخرین نکات مهم بحث صحیح و اعم ۱۳۸
- درس چهلم: بحث اشتراک لفظی ۱۴۰
- درس چهل و یکم: استدلال های وقوع مشترک لفظی (نظریه سوم) ۱۴۳
- درس چهل و دوم: نظریه های اعلام درباره استعمال لفظ در اکثر از معنای واحد ۱۴۶
- درس چهل و سوم: توجیه مبنای محقق خراسانی در مورد بطون قرآن ۱۵۰

درس چهل و چهارم: مشتق.....	۱۵۴
درس چهل و پنجم: ادامه بحث مشتق.....	۱۵۷
درس چهل و ششم: نکات اساسی در مورد تحریر محل نزاع.....	۱۵۹
درس چهل و هفتم: رابطه حرمت زوجات مذکور با بحث مشتق.....	۱۶۲
درس چهل و هشتم: خروج و ورود اسم زمان در محل نزاع بحث مشتق.....	۱۶۴
درس چهل و نهم: تأثیر ملکه بودن و حرفه بودن در بحث مشتق.....	۱۶۶
درس پنجاه ام: ورود اسم مفعول در دایره نزاع.....	۱۶۹
درس پنجاه و یکم: ادله محقق خراسانی بر مدعای خویش.....	۱۷۱
درس پنجاه و دوم: متنهای اصل عملی در مورد مشتق و استدلال قائلین به معنای اعم.....	۱۷۳
درس پنجاه و سوم: آثار مقاصد علم اصول، بحث اوامر.....	۱۸۲
درس پنجاه و چهارم: بحث ملو و استعلاء.....	۱۸۵
درس پنجاه و پنجم: مدلول مله امر.....	۱۸۸
درس پنجاه و ششم: استدلال به اینست که سواه اعراف برای دلالت واژه امر بر وجوب.....	۱۹۰
درس پنجاه و هفتم: انواع تمایز.....	۱۹۳
درس پنجاه و هشتم: اقسام طلب.....	۱۹۶
درس پنجاه و نهم: سبب ورود به بحث اراده.....	۱۹۹
درس شصت ام: بحث اختلافی اشاعره و معتزله و امامیه.....	۲۰۲
درس شصت و یکم: معانی هیئت امر از منظر اعلام.....	۲۰۵
درس شصت دوم: نظریه محقق خراسانی درباره مفاد هیئت افعال.....	۲۰۸
درس شصت و سوم: مدلول هیئت افعال.....	۲۱۲
درس شصت و چهارم: نظریه هایی درباره دلالت صیغه امر بر وجوب.....	۲۱۴
درس شصت و پنجم: دلالت جمل خبریه انشایی بر وجوب.....	۲۱۷
درس شصت و ششم: تأثیر ارشادی بودن اوامر بر عدم ظهور وجوب.....	۲۲۰
درس شصت و هفتم: نظریه محقق خراسانی درباره تعبدی یا توصیلی بودن مدلول صیغه امر.....	۲۲۲

درس شصت و هشتم: نظريه استاد.....	۲۲۵
درس شصت و نهم: ادامه نظريه استاد.....	۲۲۷
درس هفتادم: ادامه نظريه استاد ۲.....	۲۳۰
درس هفتاد و يكم: تكمه‌ی بحث مشکوك التوصلية و التقريية.....	۲۳۳
درس هفتاد و دوم: وجوب نفسی و غيری.....	۲۳۶
درس هفتاد و سوم: نظريه استاد.....	۲۳۹
درس هفتاد و چهارم: نظريات اعلام تشيع و تسنن درباره ظهور امر پس از نهی.....	۲۴۱
درس هفتاد و پنجم: نظريات اعلام درباره محل نزاع دلالت امر بر مره و تکرار.....	۲۴۴
درس هفتاد و ششم: نظريات اعلام در مورد استقلال بحث مره و تکرار از بحث تعلق احکام به طبایع.....	۲۴۷
درس هفتاد و هفتم: نکات پایانی بحث مره و تکرار.....	۲۴۹
درس هفتاد و هشتم: نظريات اعلام در مورد چگونگی امتثال امر به مره و تکرار.....	۲۵۰
درس هفتاد و نهم: فور و تراخی.....	۲۵۲
درس هشتادم: مسئله فوراً ففوراً.....	۲۵۶
درس هشتاد و يكم: نکات آغازين اجزاء (بحث اجزاء شامل ۱۶ درس است).....	۲۵۸
درس هشتاد و دوم: عمده احکام و اقسام اجزاء.....	۲۶۳
درس هشتاد و سوم: اجزاء امتثال امر ظاهر از واقعی.....	۲۶۵
درس هشتاد و چهارم: نظريات اعلام در مورد اقسام امر نسبت به متعلی از آن.....	۲۶۷
درس هشتاد و پنجم: منشأ تقسيم اوامر به واقعی، ظاهری و اضطراری.....	۲۶۹
درس هشتاد و ششم: ملاک وجوب قضاء و عدم آن.....	۲۷۱
درس هشتاد و هفتم: نظريات اعلام در مرحله اثباتی اجزاء.....	۲۷۳
درس هشتاد و هشتم: اجزاء در امور ظاهری.....	۲۷۶
درس هشتاد و نهم: نقش نظريه طریقيت و امضائيت حجيت امارات در عدم اجزاء در موارد شک خلاف واقع.....	۲۷۹

- درس نودم: نکات اصلی بحث اجزاء در مورد عمل به مقتضای اصول عملی ۲۸۱
- درس نود و یکم: نکات مقدماتی قاعده طهارت و نسبت آن با اجزاء ۲۸۳
- درس نود و دوم: نظریه محقق نائینی در مورد عدم اجزاء در شاخه عمل به اصل عملی ۲۸۵
- درس نود و سوم: رابطه قاعده حلیت و اجزاء ۲۸۷
- درس نود و چهارم: معیار ورود اصل عملی در بحث اجزاء ۲۸۹
- درس نود و پنجم: امکان اجزاء در رابطه با استصحاب ۲۹۱
- درس نود و ششم: نظریات اعلام در مورد اجزاء مفاد اصول و امارات ۲۹۳
- درس نود و هفتم: نکات پایانی بحث اجزاء ۲۹۵
- درس نود و هشتم: نکات آغازین بحث مقدمه واجب ۲۹۷
- درس نود و نهم: تقدم بررس نظریه محقق خراسانی ۲۹۹
- درس صد: تقسیمات مقدمه ۳۰۱
- درس صد و یکم: آراء اعلام در مورد ورود مقدمات داخلی در محل نزاع ۳۰۳
- درس صد و دوم: چالش های نظریات اعلام در مورد اجزاء داخلی ۳۰۵
- درس صد و سوم: تقسیمات دیگر مقدمه ۳۰۷
- درس صد و چهارم: مقدمه الوجود و الصحة و الوجه و العلم ۳۰۹
- درس صد و پنجم: مقدمه مقارن و متقدم و متأخر ۳۱۱
- درس صد و ششم: نظریات اعلام در مورد راه حل مشکل تأثیر شرط متأخر ۳۱۳
- درس صد و هفتم: نظریه محقق خراسانی در مورد مقدمات موجب رقی قاعده عقلی ۳۱۵
- درس صد و هشتم: شرط مأموریه از اقسام شرایط متأخر ۳۱۷
- درس صد و نهم: مثال های حقوقی در بحث مقدمه و احیت ۳۱۸

به یاری او و برای رضای او

«اذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ»^(۱)

در علم اصول از برهان‌ها و قضاوت وجدان و مجادلات اقناعی، استفاده می‌شود.

ویژگی‌های کتاب حاضر

۱. این کتاب به لحاظ محتوی و شیوه آن به نام:

«الآراء المختلفة الأصولية» - «نظریه پردازی‌های سطح اعلاى علم اصول» یا «مبانی فقه و حقوق» نامیده می‌شود و رویکرد آن آشناسازی مشتاقان سیر در دریای علم اصول، با شناک‌دن در ساحل‌های آن علم است، به گونه‌ای که غرق نشوند، خسته و سرخورده و زوگردان نگردند، ان شاء الله.

۲. این کتاب پردازشی است میسر در بالاترین مرحله نظریه پردازی با طرح چالش‌های نظریه‌های پردازی اعلام و آدیشمندان شهیر و برجسته علم اصول (در حال حاضر جلد اول آن را مشاهده می‌نمایید و سه جلد دیگر ان شاء الله در اختیار جویندگان قرار خواهد گرفت).

۳. این کتاب انتخاب نکات و نظریه‌های مؤثر در کیفیت استنباط احکام فرعی شرعی است که عمدتاً بر محور نظریات اعلام و فحول زبیدی زند و یا آنکه به گونه‌ای از آنها متأثر است: آیات عظام: امام خمینی، محقق خراسانی، محقق گلپایگانی، محقق نائینی، محقق اصفهانی، آقا ضیاء محقق عراقی، استاد فاضل، استاد مکارم شیرازی، استاد مظاهری، استاد سبحانی و استاد دوستی زنجان.

۴. آگاهی‌های اولیه این کتاب در حقیقت نرم افزارهای پشت پرده دروس خارج چندین ساله اساتید کرسی درس خارج مشهور حوزه علمیه^(۲) و از تسلط بر

۱- النحل، آیه ۱۲۵.

۲- آیات عظام: استاد سبحانی، استاد فاضل لنکرانی، استاد مکارم شیرازی و استاد مظاهری.

سطح سرچشمه گرفته است، چرا که مؤلف سال‌ها (حدود چهل سال) سرگرم تحصیل و تدریس و تدوین بوده است.

۵. این کتاب برگرفته ای است از مطالب دوره پنج تا بیست ساله خارج علم اصول به نحوی که جویندگان با صرف وقت کمتر، به اصل مطالب نائل آیند و با ادامه تحصیل در دوره چهار ساله (به جای بیست سال درسی) بتوانند نظریه پرداز باشند.

۶. این کتاب پس از تدوین و تدریس و تقریر با طی چند مرحله نگارش و حک اصلاحات برای تدریس آماده شده و نگارنده نظریات خود را هر جا که لازم بوده مطرح کرده در عین حال سعی بر ساده سازی بوده است.

۷. هدف از این کتاب انجام وظیفه طلبگی، ورزیدگی در علوم اسلامی و اقتدار بر تحلیل علوم، سرگردن بازار علوم حوزوی، طراحی جدید لفظی و معنوی و ارائه شیوه ای نوین به همراه کاربرد معنوت‌های آموزشی، پرسش و پاسخ و... برای صرفه جویی در وقت گران بهای طلاب است. این کتاب است که از مواهب دنیوی چشم پوشیده و برای کسب علوم اسلامی به مراکز دینی و علمی یا دانشگاهی روی آورده اند. به گونه ای که هریک بخواهند می‌توانند با طی این دوره (علم اصول مدون در چند جلد) صاحب نظر در مبانی فقه و حقوق باشند و یا دانش ملکه استنباط در علم اصول که مهم ترین اساس علوم فقه و حقوق و تفسیر و فایده اخلاق است به نظریه پردازی در آن علوم بپردازند و پاسخگوی نیازهای گوناگون جاء به باشند.

۸. با نظر به بیداری بسیاری از جوامع انسانی از خواب غفلت و روی آوردن به اسلام ناب (به برکت انقلاب اسلامی) و احساس نیاز آنها به معارف دینی و ضرورت فراهم سازی فرصت برای تسلط محصلین علوم دینی، وجود کتب علمی (به گونه ای مناسب ویژگیهای روز و همراه مهارت‌های آموزشی) از سنخ کتاب حاضر، ضروری می باشد.

۹. با وجود ویژگی‌های مذکور این کتاب، امید از جامعه علمی متعهد و

کارشناس و خبرگان است که با وسعت نظر و با آزاد اندیشی (که لازمه اجتهاد و فضای آزاد اسلام ناب است) آن را ملاحظه فرمایند و مؤلف را از پیشنهادها و نقدهای خود بهره‌مند نمایند.

۱۰. این کتاب با همه امتیازاتش از نظر انجام وظیفه در برابر الطاف الهی بسیار ناچیز است. بهره‌مندان از آن و مؤلف تنها می‌توانند به فضل الهی تکیه کنند نه به آن و تنها در صورت اخلاص، امید به نتیجه‌گیری است که «و با الأخلاص الخلاص».

۱۱. این کتاب به یاری پروردگار و به اصرار بعضی از فضلا برای تدریس کاربردی در علم اصول تدوین و مورد بهره‌برداری دانشجویان و فضلاء علاقمند واقع شده و به لحاظ ساده‌سازی برای سطوح پایین‌تر به خصوص در رشته فقه و حقوق قابل استفاده است.

۱۲. در اینجا بر آن لازم استم که از جهاد علمی فاضل گرامی جناب آقای لطیفیان که در نگارش این نوشتار مهم‌اری ارزشمندی داشتند و نیز از جناب حاج آقای مقصودی که مشوق شایسته‌ای در دستورات اسلامی‌اند، قدردانی کنم.

۱۳. مقصود از استاد در متن این کتاب نگارنده است که به لحاظ تدریس این درس، تغییر یافته است.

۱۴. از پروردگار توانا عاجزانه می‌خواهم که مرا به مؤمنان به عوالم غیبی را مورد عنایات ویژه‌اش قرار دهد و ما را در راه نصرت اسلام ناب لحظه‌ای به خودمان واگذار نفرموده و در برابر این کوشش ناچیز ثواب جزیری به روح مطهر مجدد اسلام، امام خمینی علیه السلام، و دیگر حق‌دارانم اهدا فرماید و آنها را از این بنده ناتوان شاد گرداند.

۱۳۹۱/۷/۱۴

قم - محمدعلی فرزی